

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Franciška ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta 5.— „
četrt leta 2:50 „
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 16 h

. . . dvakrat . . . 14 „

. . . trikrat . . . 12 „

za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 10 h.

Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Jugoslovanskemu klubu

v državnemu zboru na Dunaju! Svojemu narodu!

Upravni odbor Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva je na svoji seji dne 10. septembra 1917 v Ljubljani sklenil soglasno, da obvesti Jugoslovanski klub v državnem zboru na Dunaju in naš narod potom časopisja o nastopnem manifestu, proseč Jugoslovanski klub in našo javnost, naj ga blagovolita oba vzeti na vednost in v uvaževanje:

Glasom § 2., lit. b, pravil je namen naše Zaveze pospeševanje in bramba duševnih, gmotnih, moralnih in pravnih interesov učiteljstva in šolstva na narodni, napredni in demokratski podlagi.

Bojni vihar divja naprej z nezmanjšano silo. Čutimo posledice dosedanje krvave borbe, kakršne svet še ni zrl, toda konca še ne vidimo, a slutimo ga v prepričanju, da nam prinese rešitev in izpolnitev naših idealov, ki so: samostojno učiteljstvo in samostojno narodno šolstvo, moralno in materialno stoječ na trdnih temeljih samoodločevanja zedinjenega jugoslovanskega naroda, torej oboje prerajeno v novo življenje po zgoraj imenovanih osnovnih načelih naše organizacije, zato osvobodeno od vsakega tujega gospodstva. —

Naslonjeni na pravice, ki nam jih dajejo pravila naše organizacije; še bolj pa sklicujoč se na čustvo, mišljenje in hrepenenje naroda, ki smo mu učitelji; oprti končno na svoje dosedanje delovanje v svojih organizacijah, ki smo njega bistvo in smoter načelno označili ob 25letnici naše Zaveze dne 7. septembra 1913. na slavnostnem zborovanju v Narodnem domu v Ljubljani, se danes naša prva beseda ne more glasiti drugače, nego tako:

V Zavezi avstrijskega jugoslov. učiteljstva združeno učiteljstvo se brezpogojno in navdušeno pridružuje deklaraciji Jugoslovanskega kluba, kakor jo je priobčil državnemu zboru dne 30. maja 1917.

S to izjavo gre vzporedno naša prošnja, naslovljena na Jugoslovanski klub in glaseča se tako, naj imenovani klub od svoje slovesno izrečene zahteve pod nobenim pogojem in za nobeno ceno ne odneha, temveč naj vztraja ob njej do končne zmage, ki daje edino poročstvo svobodnemu in samosvojemu bodočemu narodnemu življenju!

Ob uresničenju te deklaracije, ki jo ponazoruje v majhnem naša organizacija, dobi naše narodno življenje državno konkretno obliko in s to obliko pridejo našemu narodnemu življenju temeljni pogoji obstanka, razvoja in napredka — torej pogoji zagotovljene eksistencel!

Brez šolstva pa ni nobenemu narodu življenja, zato ga ne more imeti niti naš jugoslovanski narod. Ne moremo si misliti državne konkretne oblike, ako bi izločili iz nje šolstvo — od osnovnega do visokega, torej šolstvo vseh kategorij — ker bi tako ostalo telo brez duše, studenec brez vode, glava brez misli: dobili bi mrtvorajeno dete! Državna oblika dobi konkretnost, če ji utelesimo narodno šolstvo kot nje sestavni in bistveni del.

Naša dolžnost je, da to poudarimo z vso odločnostjo! Vsaki samostojni in svobodni državi je treba samostojnega in svobodnega šolstva, in tako šolstvo mora biti tudi v samostojnem državnem telesu, ki ga zahteva deklaracija Jugoslovanskega kluba pod Habsburškim žezlom. Zato je prva zahteva, ki potrka na naša vrata, reforma vsega šolstva kot glavnega kulturnega činitelja, kot pravira in kulminacije narodne kulture, kot glavne opore v razvoju in napredku, kot glavnega orožja v kulturnem tekmovanju in borbi za obstanek!

Iz vsega srca želimo, da zacvete iz sedanje krvave dobe vsakemu narodu zaželjena doba miru, ki zagotovi vsem in vsakemu razvoj duševnih in telesnih sil ter prekrije grozo sedanjih dni in človeštvu izleči rane s plodovi kulturnega dela.

Predvsem želimo to svojemu jugoslovanskemu narodu! Združeni in enotni naj tekmuje z ostalimi kulturnimi narodi na kulturnem polju, sam zametajoč tlačenje enega pod drugim ter življenje in uživanje enega na škodo drugega; saj je sam — kakor nihče drugi — prebridko izkušal vse bolesti, vsa ponižanja in vso nemoralnost vsakega nekulturnega in nečloveškega zatiranja!

V tem pogledu stoji naš jugoslovanski narod v lepoti in čistosti nad vsemi drugimi narodi, zato se mu s priborjeno svobodo in potom narodnega šolstva čimprej dvigne in ojači vsa njegova moč in energija, da bo kot novorojena silna kulturna celota uspešno in zmagovito kljuboval vsem bodočim časom in viharjem!

Naša osveta ne bo krvava, naša osveta bo kulturna!

Šolstvo, reformirano po potrebah in zahtevah naroda in službe čele njemu samemu, okrepi vse njegove duševne sile, zato se pa postoti tudi narodova produktivna moč, ki bo znala racionalno izrabljati vse plodove in zaklade svoje zemlje ter na vsa-

kem polju in na slehernem mestu postaviti popolnega moža! Nič nam ne pojde v izgubo, zakaj z našo duševno močjo naraste tudi naša gospodarska vrednost in socialna veljava.

Materialne žrtve, izdane za šolstvo, utegnejo biti v početku težko občutene, toda z narodovo zavestjo splošnega in vsestranskega napredovanja ter z vedno razvijajočo se narodovo inteligentnostjo se prelijejo materialne žrtve v rado-voljno narodno davščino, ki jo bo vedno lažje zmagovati, ker bodo njene obresti vedno bogatejše!

Temeljita narodna splošna in strokovna izobrazba je neizčrpna gonilna moč, ki neprestano drami in dviga duševne sile, da delujejo smotrno in namenoma, iščoč novih sredstev in potov, ki prirodne moči, sadove zemlje ter zaklade podzemlja in vodá umno naravnava in izrabljajo s čim manjšimi stroški, a s tem večjim dobičkom za posameznika in skupnost. Le narodno šolstvo nam postavi na vsako mesto svojca. In le od svojca moremo in smemo pričakovati, da opravlja svoj poklic tudi s srcem in ne zgolj mehaniško in mrzlo kakor tujec, ki naroda ne more ali noče razumeti. Le svojci, ki imajo srce in smisel za narodove potrebe, ki poznajo njegovo dušo, morejo narodu služiti in morejo dvigajoč in pospešujoč vplivati na vse strani v svojem delokrogu. In le tako delo dviga zaupanje naroda do vodilnih in upravnih mest, in le tako delo pospešuje obče napredovanje. Nikogar več ne bo z narodom vezalo samo njegovo službeno razmerje in narobe ne bodo naroda z njim spajali le avtoriteta službe, strah in slepa pokorščina, ampak vezil ljubezni, spoštovanja in zaupanja se bodo prepletale vsekrižem, ki iz posameznikov ustvarijo enotno celoto, stremečo v vseh sestavnih delih k napredku in popolnjenju!

Največ nesreče, ki je doslej tepla naš narod, so kriviti tuji elementi, ki so se zajedli in vtihotapili v naše narodno telo, služeč sebi po načelu: Divide et impera! Za pridobitev vsake malenkosti in posameznosti je bilo treba boj in izčrpavanje duševne energije, ki bi jo lahko uspešneje porabljali, ko bi stala na naši strani pravica in pravičnost. Trpeli smo moralno in materialno, ko so valovi tujinstva pluskali v naše ozemlje, ko je tujec ljudstvo in zemljo izžemal v svojo korist!

Novi dom našega jugoslovanskega naroda se mora dvigniti na demokratskem temelju in rasti v znamenju naprednosti pod vseživljajo-

čim solncem enakosti, bratstva in svobode! —

Ob reformi šolstva, ki je njega uspešno delovanje označeno s pravkar izrečenimi besedami v širokih konturah, je v Zavezi združeno učiteljstvo pripravljeno vsekdar sodelovati po svojih najboljših silah, z vztrajnostjo in nesebičnostjo, ki nam jo narekuje ljubezen do narodove bodočnosti! Vsakemu takemu pozivu se pokoravam brez-pogojno! Trdimo, da smo na tako delo učitelji v prvi vrsti poklicani, ker se moremo naslanjati na svoje izkušnje, ne da bi zametali nasvete in misli, ki pridejo iz laških vrst. Kdor hoče našemu narodu srečo — je vsak pozvan, je vsak dobro došel ob tem delu! Roke vseh morajo poprijeti za delo, da pridemo prej do novega življenja! Vsak nam je brat in sotrudnik; samopašnikom, zajedalcem in izkoriščevalcem pa ne sme biti mesta med nami! Na škodo naroda se ne sme nihče več okoriščati!

Delo, ki ga je v Zavezi združeno učiteljstvo izvršilo v dobi vojne in ki ga izvršuje še danes, budi v nas zavest storjene dolžnosti.

Služimo samo resnici, ako trdimo, da je bilo to delo dvakrat težavno, in sicer v materialnem in moralnem pogledu, ker so nam ležale na poti zapreke materialnega in moralnega značaja.

Kar se tiče materialnega položaja, ni taniti za las boljši od onega, ki je učiteljstvo tlačil v predvojni dobi. Temeljne plače so ostale povsod neizpremenjene, kapale so le skromne draginjske in vojne doklade — tu v večji, tam v manjši, ponekod v popolnoma nezadostni izmeri, a povsod v toliki skromnosti, da je zmagovanje vseh življenjskih potreb in zahtev ob samih službenih prejemkih absolutno nemogoče. Ob teh žalostnih materialnih razmerah našega učiteljstva je bilo dovolj pisanja in govorjenja že v dobi pred vojno, pa tudi v teh strašnih letih svetovne vojne. A kakor pred vojno, tako si je vsak najskromnejši pribojšek tudi v vojni dobi priborilo naše učiteljstvo samo potom neprestanega prizadevanja svojih organizacij. Ko bi te ne delovale, bi naša gospodarska katastrofa odprla že celo vrsto novih naših grobov! Da bo položaj našega učiteljstva temeljitejše pojasnjen, je treba povedati, da niso šolske oblasti glede materialnega izboljšanja ali ničesar ali premalo storile, in je bilo učiteljstvo — kakor že povedano — navezano zgolj samo nase. Pismene in ustne prošnje ter dokazovanja potrebe so storile to, kar šteje danes naše učiteljstvo svojega.

Pač pa niso šolske oblasti štedile z nalaganjem novih opravkov, ki so s šolo in z vojno v kakršnikoli posredni ali neposredni zvezi. Ni polja, kamor bi v dobi vojne ne segalo delo našega učiteljstva. Ker pa je v vojaških službah povprek 50% naših učiteljev, je umevno, da je delo, ki je moralo in mora biti dovršeno, v dvojni meri padlo na rame tovarišem, ki so ostali doma, oziroma so prazna moška učna mesta zasedle učiteljice, da je vzgojno in izobraževalno delo ljudske šole več ali manj nemoteno teklo naprej. Ponekod je moral isti učitelj prevzeti pouk na dveh šolah. Kako in kje vse je angažirano delo učitelja in kakšni so uspehi tega dela, to je deloma razvidno iz sprotnih poročil v našem glasilu a tega ne more povedati kratka beseda. Mnogo tega dela je dovršenega po uradnih navodilih, a največ dobrotnosti je naše učiteljstvo izvršilo prostovoljno po lastnih iniciativah. Premnogo je krajev in občin po vsem našem ozemlju, kjer je učiteljsvojemuljudstvu vse — tako ob svojem delu v šoli, kakor ob svojem delu zunaj šole. Oče, mati, župan, svetovalec, tolažnik, rednik, dopisnik, zavetnik in zagovornik — vse to je danes naš učitelj svojemu ljudstvu, ko je sam dostikrat najbolj potreben vsega tega, kar daje drugim. Ni med nami nikogar, ki bi si v teh hudih časih pritislil na čelo pečat individualnega egoizma!

Da je tako vsestransko dela naporno in izčrpljivo, je toliko bolj umljivo, ker ni materialnih sredstev, da bi mogli z nabavo najpotrebnejših življenjskih potrebščin nadomeščati izrabljenih fizičnih moči. Zato naše telesne sile pešajo in se izrabljajo v službi svojemu narodu.

Moralne nepravilike — da se najmilejše izrazimo! — so ležale v tem, da so nas tujci po srcu in krvi, pa tudi naši lastni ljudje krivo in namenoma napačno sodili, ovajali in natolcevali ter s tem posameznikom in njih rodovinom provzročali nedopovedljive duševne muke, hišne preiskave, službena premeščenja, preiskovalne zapore in materialne škode. Strasti nacionalnega in političnega nasprotstva so uganjale nasproti našemu učiteljstvu pravcate orgije. Najresnejši in najstrašnejši čas, kar jih pomni svetovna zgodovina, je zbudil toliko podlosti in sovraštva, da prekipeva človeku mirna misel v bolest in odpor krivično sojene in križane resnice! Mehkejšim naturam ostanejo sledovi prebitega trpljenja vedno začrtani v dušah; močnejše osebnosti so dobile v duševnih bolečinah izvor novim dejanjem v korist stanu, šolstvu in narodu, kakor to zahteva maščevanje kulturnega človeka!

Premnogo je slučajev, ko so naše tovariše in tovarišice hitro izpustili iz preiskovalnih zaporov, ko še do obravnav ni prišlo, ker je bila njih nedolžnost takoj izpričana. Vendar so bili tudi taki nedolžniki od šolske oblasti disciplinirani — zaradi nekrievde, kar se ne sklada s čustvom pravičnosti.

Kar je zagrešila zloba in strast, to je moralno popravila dokazana nekrivda, in to v še večji meri popravi pravičnejša bodočnost, ki je ne bo oskrnjalo razdivjano strankarstvo ali nacionalno maščevanje, temveč ki bo sodila po pravici in resnici! Komur pa je sila razmer zlomila vse duševne sile in mu namesto energije vrgla seme uničujoče resignacije — tega osvetimo mi, kolikor nas še ostane, s podvojenim delom v prid osvobojenemu svojemu stanu.

Kolikor naših učiteljev je bilo pozvanih pod orožje, so vsi do zadnjega storili svojo dolžnost, kamorkoli jim je velevalo povelje. O tem govore priznanja in pohvale višjih in najvišjih vojaških poveljstev. Glede oproščenja naših učiteljev zaradi nenadomestljivosti od vojaške službe je opaziti v raznih krajih različne tendence. Nekod so oproščeni mlajši in morajo služiti starejši, drugod je več učiteljev doma nego v vojaški službi, ker je v oproščenje predlagajoča šolska oblast mnenja, da učitelj, ki za frontno službo ni sposoben, več koristi domačemu kraju in domači šoli, nego bi koristil v vojaški pisarnici ali v kakih drugi slični vojaški službi. Drugod pa je zopet odstotek oproščenecv silno majhen ali ga pa sploh ni, kar je posebno kvarno za enorazrednice, koder bi že po zakonu morale služiti le moške učne osebe.

Naši učitelji vojaki služijo v najrazličnejših vojaških službah in na vseh frontah v raznih stopnjah podčastnikov in častnikov, mnogi od njih odlični z odlikovanji, mnogi od njih z živim zanimanjem za delo in življenje med nami doma, mnogi od njih s trajnimi pismenimi stiki s tovariši in našimi časopisi — ostali so v ognju in pod mečem, zroč smrti v obraz, še vedno naši dobri in zvesti tovariši, naši vrlučitelji! Ko se vrnejo, odlože orožje smrti in si zopet opasejo orožje duha — svojipridejo med svoje! Nekateri pa so se že odločili, da ostanejo tudi po vojni vojaki.

Mnogi pa so črtvovali največ! To so oni, ki jih je v črtvju let in v kipeči sili telesnih moči podrlo sovražnikovo orožje ali jih je uničila bolezen. Ti so darovali svoj največji kapital — življenje svoje! Tudi tako nastale vrzeli v svojih vrstah bomo morali mi, kolikor nas učka dobo miru, nadomestiti s podvojenim delom in z naraščanjem, ki je v stanovski zavednosti utrjen in strokovno izobražen.

O vsem delu našega učiteljstva, kolikor in kakor ga je izvršilo v dobi vojne doma ali v vojaški službi, bo mogoče natančno poročati šele po vojni na podlagi statistike, ki jo izvedemo potem svojih organizacij ob pravem času.

Iz vsega povedanega je razvidno, da stoji danes naše učiteljstvo na meji razdobja. Pogled nazaj nam zbujaponos poštenega in resnega dela; današnji naš položaj je malo vabljiv, a je dokaz, koliko moči rodi volja, ki hoče sedanjosti pomagati preko vseh težav in zaprek do zmožnosti in obvladanja razmer; naprej nam pa gledajo oči v zavesti, da nam bodočnost pripravi častno mesto med kulturnimi delavci našega jugoslovanskega naroda!

Na vse strani razglasamo tudi mi, ki smo se združili v naši Zavezi, v smislu besed italijanskega socialista Turattija izpoved svojega bodočega dela: »Pridržujemo si pravico, delati za narod po svoje, po svojem najboljšem prepiranju in po svojih najboljših močeh!«

Vodstvo Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

VLjubljani, dne 10. septembra 1917.

Predsednik: L Jelenc. Tajnik: Vil Rus.

Vojna.

KAREL WIDER.

Dne 10. oktobra 1892. sem se odpravil na svoje prvo službeno mesto kot začasni učitelj in voditelj enorazrednice v Budanjah pri Vipavi. Takrat je Karel Wider služboval v Vipavi kot stalni učitelj. In že ob svojem prihodu v Vipavo sem se z njim pobilže seznanil, ko sem obiskal nadučitelja Skalo in njega, ki je imel v šolskem poslopu v prtiličju na desno prijetno sobico za stanovanje. Na priporočilo metliškega notarja Stajerja me je gostoljubno sprejela čislana rodovina Julijanijeva, kjer sem takrat in pozneje večkrat prenočil. Druga dne dopoldne sem šel v družbi s Skalo in Widrom obiskat tovariša Franceta Punčuha na Slap, popoldne pa smo odšli skozi Vrhpolje proti Budanjam. Tako mi je bil pokojni tovariš Wider spremljevalec na prvi poti v učiteljsko

življenje; a jaz — kakortudi mu trajno hranim hvaležnost za zvesto prijateljstvo — ga nisem mogel spremiti na poslednji poti: daleč tam v črnogorski Podgorici ga je ubila nam tako sovražna vojna usoda, ko je čvrsta moška sila kipeła v njem in so mu upolni pogledi lili uteho in moč v hrepenče srce... Končano je!

In skoro zavidno lahko gledajo drugi stanovi na nas, ki nam je razbesneli vihar tega strašnega klanja in umiranja ugrabil toliko najboljših in najzvestejših tovarišev in borcev za pravice in napredek našega stanu! Med temi je stal z neizprosno doslednostjo in zgledno značajnostjo tudi naš ljubi prijatelj Karel ves čas svojega učiteljevanja vse do zadnjega diha! Tako praznota in puščobnost plane časih v trpeče srce, da nehotе vzklikneš: Glej, ostal si samo zato, da jim pišeš nekrologe! —

Lažje in lepše bi bilo srcu, da molči. Tako pa razgledujemo v sebi in govorimo z nerodno besedo, kar je nedopovedljivo, in si trgamo rane. A dolžni smo spomenu prijatelja, da pozabljam o nase in mislimo nanj.

Z Widrom sva se redno shajala vsak četrtek in nedeljo popoldne, večkrat pa tudi med tednom; pčilo uro hodá sva bila vsaksebi: ali je prihajal on k meni, ali sem ga obiskoval jaz. Obilokrat pa sva posetila tudi tovariša: Pernetu v Šturjah, Rudolfa na Planini, Kambiča na Ustju, Punčuha na Slapu... Hodili smo na zborovanja učiteljskega društva v Postojno in Orehek, govorili smo, se navduševali, sanjali. Priredili smo sešestanek pri Lavrenčiču na Vrhpolju, kjer nas je obiskal Ivo Trošt z Razdrtega. V vipavski Čitalnici smo uprizarjali gledališke predstave, udarjali smo na tamburice, ki smo si jih nabavili ob podpori rodoljubnega trškega zdravnika dr. Kende. O Petrovem 1893. smo se dvignili Vipavci v Ljubljano na Sokolski zlet. Jaz sem nosil po ljubljanskih ulicah prapor vipavske Čitalnice, Wider je stopal ob moji strani. Vsa Vipavska dolina je bila naša, ves svet je bil naš. Delo v šoli smo vršili z vnmom in uspehi. Glavar Gozani in komisar Lapajne sta bila prijatelja učiteljstva, nadz. Thuma je bil pravičen sodnik. Ko nas je nekoč nemški oskrbnik grofa Lanthierija denunciral na glavilstvu, ni opravičil ničesar; še ponosnejše smo dvignili glave. Doma sem poučeval v šoli, gojil šolski vrt, vežbal pevce, zamenjaval s kuratom Škarčo časnike in revije, prevajal igre za Dramatično društvo, pisal poročila za »Učit. Tovarisa« in pesmi za »Ljubljanski Zvon« in Tomiščev »Vrtec« — drugoval pa mi je tovariš Wider, ki je tisti čas priobčil več podlistkov pripovedne, romantično nadahnjene vsebine v »Slovenskem Narodu«.

Dostikrat je prišel k meni tudi med tednom. Proti mraku so se odprla vrata mojega stanovanja — pa je stal pred menoj. Rumenkaste brčice, prijazno oko, iskrena, hitra beseda, zdravo lice — ves ustvarjen za življenje! Kramljala sva v trdo noč. Razdelila sva mojo posteljo: pol je je ostalo v postelnjaku, druga polovica je šla na tla — pripravljeno je bilo ležišče obema. Tako sva pregovorila, presanjala vso noč. Načrti in upi so se prepletali s sanjami vse do ranega jutra. Wider se je odpravil v dolino. Pospremil sem ga do konca vasi, potem sem se odpravil v učilnico nad stanovanjem. Lotila sva se vsak svojega posla v šoli, oba vneta za svoj stan, z gorkim srcem sva se potapljala v svoje delo, hitela sva z njim, da nama prej pride čas zopetnega snidenja.

Ko se je nagnilo šolsko leto, sva odpotovala skupaj iz Vipavske doline. Iz Ljubljane sva se peljala v Zagreb, iz Zagreba preko Karlovca v Metliko na dom mojih staršev. Tu je ostal Wider nekoliko dni, potem je odšel svojim potom čez Gorjance v beli svet!

Lepo je bilo tistikrat: življenje v nas in mladost — najlepši dar življenja!

V Vipavo je prišel Wider iz Dobrepolja, kjer je služboval dve leti in pol, začetkom leta 1892. V Vipavi je ostal do konca šolskega leta 1899., ko se je preselil v gorenjski Tržič, kjer si je izbral družico življenja gospo Marijo iz ugledne rodovine Polakove. Iz Tržiča so ga pozvali koncem leta 1903. v Ljubljano na novo kreirano mesto stalnega suplenta, jeseni leta 1904. pa je dobil mesto stalnega učitelja na I. mestni deški šoli v Komenškem ulici. Tu je deloval z neumorno pridnostjo in z najodličnejšimi uspehi do svojega vpoklica v vojaško službovanje leta 1915. V tem službovanju je dosegel stopnjo praporščaka, ter je bil kot tak dodeljen vojaškemu poveljstvu v Podgorici v Črni gori. Učitelj-vojak Wider je izpričal svojo zvestobo v službi domovine s svojo prerano smrtjo...

Sad mnogoletne prakse na polju vzgoje in pouka začetnikov je Widrovo »Moje prvo berilo«, ki ga je izdal v založbe Učiteljske tiskarne ter je ravno zaradi tega zbudilo mnogo odpora in nestvarne kritike v vrstah — politikujočih pedagogov. Vzlic vsemu si je Widrova knjiga zaradi svoje popolnosti in praktičnosti pridobila zmago in je z lahkoto izpodrinila stare in nove Abecednike, a avtorjevo ime je uvrstila v število zaslužnih slovenskih šolnikov.

Wider je bil sotrudnik »Učiteljskemu tovarišu«. Posebno pozornost so zbudili njegovi podlistki o bodoči moderni šoli. V teh je zlasti propagiral idejo šolskega časopisa. Sploh je bil Wider temeljito strokovno izobražen učitelj in moderno olikan mož, ki se je zanimal za vse pango našega kulturnega in političnega življenja in delovanja, zlasti pa je pazljivo motril, podpiral in pospeševal snovanje in delo naših organizacij, ves prepojen s trdno ustavljenimi naprednimi nazeri. Tem je bil nepodkupno zvest, in vse, česar se je lotil, je izvedel z neomajno konsekvenco in skrajno doslednostjo: Karel Wider je bil vzor slovenskega naprednega učitelja.

Mnogo let je deloval v nadzorstvu »Hranilnice in posojilnice Učiteljskega konvikta«, a največ dela, skrbi in ljubezni je posvečal naši Učiteljski tiskarni, ki se je trudil in brigał zanj, kakor bi se bolj ne mogel, če bi bila njegova osebna last. Od ustanovitve je bil član upravnega sveta ter je prehodil z drugimi tovariši vred vso križevno pot do današnje višine, ko stoji naš zavod na trdem temelju. Prvi predsednik naši tiskarni je bil tovariš Luka Jelenc; na njegovo mesto je stopil Wider. Zaupanje združnikov, ki so ga postavili na to mesto, je opravičil v polni meri. Valovi političskih strasti so se neprestano zaganjali v našo tiskarno, hoče jo uničiti. To se jim ni posrečilo. Neprijatelji pa so dosegli vsaj to, da je c. kr. deželni šolski svet kranjski ukazal vsem aktivnim kranjskim učiteljem, da morajo odložiti svoja mesta v upravnem svetu. Tako je bil tudi Wider primoran, da je odstopil od predsedniškega mesta. V upravni svet so stopili vpokojeni učitelji ter tovariši s Stajerskega in Primorskega, kamor ne sega tako omejevanje državljanske svobode! Widru so poverili mesto pisarniškega vodje, koder je razvijal v blagor zavoda svoje preizkušene moči in zmožnosti. Žal, da tovariš Wider ne bo deležen tistega zadoščenja, ki nam pride, ko zraste naš zavod do popolnosti! Sicer pa pride čas, ko bo treba o naši tiskarni pisati posebno poglavje.

Karel Wider je bil rojen dne 28. januarja 1870. v Ljubljani. Istotam je dovršil učiteljske dne 13. julija 1889., usposobljenostni izpit pa je napravil dne 17. novembra 1891.

LISTEK.

„Slovenska Matica.“

Najhujši udarec za našo kulturo med vojsko je bil gotovo razpust Slovenske Matice. Zdaj, ko ministrstvo razpusta ni potrdilo in je pričela Slovenska Matica spet redno poslovati, ni gotovo nikogar med nami, ki bi ne bil tega pravičnega dejstva od srca vesel. Vsak zaveden Slovenec pa naj da svoji radosti duška s tem, da stopi v krog Maticarjev.

Matica ima trojno vrsto članov: Prvič častne, drugič letne in tretjič ustanovne dosmrtnice. Častne si voli sama, letni si dobe svojo pravico s tem, da plačajo vsako leto 4 K članarine, ustanovniki izroče enkrat za vselej 100 K, ki jih morejo plačati tudi v obrokih in sicer največ v petih po 20 K.

Vsi člani prejema redne letne publikacije.

Matica je vsled razpusta mnogo trpela. Tri leta so izostala njena izdaja, to je prilično osemnajst knjig, posebno prizadevalo pa je njeno premoženje. Zato je tem večja kulturna potreba, da pristopi k Matici vsak, kdor količ kaj more.

Pred koncem tekočega leta izidejo publikacije za 1914. leto. Knjižni dar bo vsled nastalih razmer manjši kakor prejšnja leta. Izideta namreč 2 knjigi pripovedne vsebine in sicer: E. Kristana »Pertinčarjevo pomlajenje« in Zofke Kvedrove »Njeno življenje«. Obe deli sta že dotiskani.

Naročniki zemljevida bi bili zaželjeni zemljevid že prejeli, da bi ne bilo svetovne vojske. Pred razpustom »Slovenske Matice« je bila opravljena še druga korektura in vrnjena vojaškemu geografskemu zavodu na Dunaju, kjer zemljevid izdelujejo. Opraviti bi bilo treba le še eno korekturo in zemljevid bi bil zagledal beli dan. Takoj izpočetka razpusta pa je kurator zemljevidno delo ustavil. Ko je počela skoro po

treh letih Matica spet poslovati, se je obrnila brž na vojaški geografski zavod s prošnjo, naj ji pojasni stanje zemljevida. Izvedela je, da je bilo zemljevidno delo ustavljeno, da so plošče shranjene in da pred koncem vojske ni mogoče nadaljevati dela. Nato je naročila, naj shranijo plošče na njene stroške dalje.

Ali izda Matica kaj za 1917. leto, ali prične z rednim izdajanjem šele l. 1918, vse to je še negotovo. Osigurati moramo za enkrat pred vsem njeno denarno stanje. Zato pa je treba mnogo članarine. Naj torej vsak, ki še ni član »Slovenske Matice«, pošlje letnino ali — če mu je mogoče — ustanovnino. Naj se zaveda, da ne stori s tem ničesar drugega kakor svojo slovensko kulturno dolžnost.

V vseh zadevah, ki se tičejo Matice, naj se obrne vsak naravnost na »Slovensko Matico« v Ljubljani. Kdor bi se rad osebno zglasil v Maticni pisarni, mu naznanjamo, da posluje tajništvo začasno ob delavnikih od 2—4 popoldne v društveni pisarni na Kongresnem trgu št. 7.

Oče mu je bil vrtnar, ki je imel vrtnarstvo v Gradišču. Mladost je prebil med vrtnarstvom in zelenjem. Tam se je navzel ljubezni do zelenice in cvetoče prirode. In to ljubezen je prenesel na svoj dom, na prijazno hišico, sredi bujnega, vabljivega vrta v Levstikovi ulici. Rano jutraj je delal na vrtu, po končanem dnevnem delu je skalel tamkaj razvedrila: sinko in hčerka ob njem, v domu skrbno vladajoča žena. Za Widrovim domom drdra železnica. Kdaj nam pripelje očeta? izprašujejo poizni glasovi z vrta.

»Ko bi bil zopet med vami, med svojimi tovariši, med svojimi znanci v svojem razredu«, tako se je glasil refren vsakega njegovega pisma iz zadnjih mesecev.

Danes vemo: Nikoli več ne pride! Zakaj strela je udarila v zdravo, lepo drevo in ga je izruvala s koreninami vred!

E. Gangl.

Karlu Widru v slovo.

Na 1. letošnji domači učiteljski konferenci na I. mestni šoli, ki je bila dne 15. septembra, je izpregovoril nadučitelj Jakob Dimnik učitelju in c. kr. praporščaku Karlu Widru v slovo te-le besede:

Slavni učiteljski zbor! Vojna, ki je položila že nešteto nenadomestljivih žrtev na oltar domovine, je prišla po svojo žrtev tudi v naš učiteljski zbor. Dne 6. septembra t. l. je prišla v Ljubljano žalostna vest, da je izdihnil svojo blago in plemenito dušo dne 5. septembra ob 5. uri popoldne v Podgorici v Črni gori za cesarja in domovino naš vrli in nepozabni tovariš Karel Wider. Pokopan je bil z vsemi vojaškimi častmi dne 6. septembra ob polšestih popolne na vojaškem pokopališču v Podgorici. Tiho-tapska malarija je pretrgala nit dragocene življenja ter položila v prezgodnji grob moža, učitelja in tovariša v pravem pomenu besede. Poleg rodovine njegove, ki je izgubila z njim najskrbnejšega soproga in očeta, ga bo silno težko pogrešala tudi naša šolska mladina, ki ji je bil najvzornejši učitelj in najskrbnejši vzgojitelj. Ni dolgo temu, kar mi je pisal: »Zdrav sem, hvala Bogu, in ničesar mi ne manjka, ali zadovoljen le nisem, zakaj moje misli mi vedno uhajajo k moji rodovini, ki vsi komaj in z največjim hrepenenjem čakajo na moj povratek. In kako bi bil srečen, če bi mogel nazaj zopet k svojim ljubim učencem in dragim tovarišem. Ta povratek bo najlepši in naj-srečnejši dan mojega življenja.« — In tega povratka ne bo tostran groba... Previdnost božja je določila, da je moral med drugimi junaki tudi naš vrli tovariš Karel Wider položiti svoje mlado, zaslužno in nadopolno življenje na oltar domovine ter umreti na polju slave in časti. Sled njegovega dela na naši šoli bo ostala neizbrisna, in še pozni rodovi se bodo z veliko hvaležnostjo spominjali vzornega učitelja-junaka Karla Widra. Tudi med stanovskimi tovariši ostane nepozabljiv, in sem prepričan v dno svoje žalostne duše, da govorim iz srca vseh, če mu zakličem v slovo in spomin: Slava junaku Karlu Widru in trajen mu spomin!

Naznanjam še, da sem vdovi izrazil sožalje našega učiteljskega zbora.

JANKO MUHA.

MIHA DOLENC.

RADO SVETE.

ENGELBERT PODGORNİK.

Sv. Gabrijel je ubil tudi to četvorico naših dragih tovarišev: poročniki Janko Muha, Miha Dolenc in Engelbert Podgornik ter nadporočnik Rado Svete so žrtvovali mlado svoje življenje vladarju in domovini! Vsi štirje mladi in zdravi, polni ljubezni do svojcev, do slovenske mladine in do slovenske zemlje so odšli v objetje smrti, ko jih bomo še tako kravato potrebovali doma v bližnji bodočnosti na polju kulturnega dela! Vsi štirje so bili navdušeni slovenski učitelji, naše gore listi, ki so goreli za svoj vzvišeni stan in hrepeneli zopet začeti z vzgojnimi in poučnimi svojim delovanjem tam, kjer so bili primorani prenehati, ko jih je pozval ukaz na brambo domovine! Kdo in kdaj nam poplača te

strašne žrtve našega stanu? Ni nadomestila in ni povračila, zakaj iz žil našega telesa so odtekle najplemenitejše kaplje naše srčne krvi! Trnovski les jim je odprl zadnje počivališče, a nad njihovimi grobovi tuli bojna vihra, srce nam poka od bridkosti... Blag in večni vam bodi spomin, slovenski učitelji-junaki!

CESARJEVO LASTNOROČNO PISMO V ZADEVI OPROSTITVE OD SLUŽBE NA BOJNI ČRTI.

Dolga kruta vojna zahteva od vseh državljanov težke žrtve. Da se rodovine, ki so najhujše prizadete, obvarujejo v bodočnosti nadaljnih hudih udarcev, zapovedujem, da naj se zdolaj označene vojaške osebe bojnih čet, v kolikor se ne tiče vojakov po poklicu, uporabljajo, na takih službenih mestih, določenih za sposobne za službo pri armadi na bojišču, ki niso trajno izpostavljena sovražnemu učinku: 1. Edini sin kake rodovine, ki je še ostal, od katere sta že padla dva ali več sinov, ali ki so umrli za ranami, ki so jih pridobili na bojišču, zaradi vojnih naporov ali bolezni, ki so si jo nakopali v vojni službi. 2. Oče šestih ali več nepreskrbljenih otrok, za katere mora skrbeti.

Reichenau, dne 11. septembra 1917.

Karel I. r.

Da se doseže ta olajšava v smislu Najvišjega povelja, naj se postopa tako-le. Svoji, v slučajih pa, v katerih gre le za mladoletne otroke, občine, naj vložijo kratko prošnjo, ki naj se ji priloži rodbinska poizvedovalna pola, politični oblasti prve stopnje. V prošnji naj se natančno navede pripadlost (četa, nadomestno poveljstvo, zavod itd.) osebe, za katero gre in pri armadi na bojišču tudi številka vojnega poštnega urada. Če ni mogoče doseči rodbinske poizvedovalne pole ali če ne obsega vseh potrebnih podatkov (n. pr. zadnjih smrtnih slučajev, rojstev), naj se priloži druga verjetna dokazila. Politične oblasti naj prouče podatke prošnje, potrdijo njih resničnost in naj pošljejo prošnjo naravnost kolikor mogoče hitro poveljstvu, ki ga prošnja navaja. Vsaki osebi, s katero naj se po navedenih določitih postopa, izstavi odločilna oblast izkaznico.

UPORABA ROJSTNIH LETNIKOV 1867 IN 1868 V ZALEDJU.

Moštvo rojstnih letnikov 1867 in 1868 se sme odslej uporabljati samo v zaledju. Ne sme se niti v zameno niti v nadomestilo pošiljati k armadi na bojno polje. Uporabljati se mora v prvi vrsti za notranjo zamenjavo v zaledju. Zato naj se v prihodnje porablja moštvo letnikov 1867 in 1868, ki pride od armade na bojnem polju, v to, da osvobodi in nadomešča mlajše za fronto in vojno službo sposobnejšem oštvo.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA „RDEČI KRIŽ“ IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

VI. VOJNO POSOJILLO.

S posredovanjem tovariša Pavla Plesničarja v Ajdovščini kot zastopnika c. kr. goriškega okrajnega glavarstva nabranih v goriškem okraju za VI. avstr. vojno posojilo, K 167.000; skupaj 167.000 K.

Danes izkazanih	167.000— K
V zadnji števil. izkazanih	179.450— „

Skupaj 346.450— K

SREDNJE ŠOLE

Anton Kržič, c. kr. profesor v p. Ljubljani, 2 K; skupaj 2 K.

Danes izkazanih	2— K
V zadnji števil. izkazanih	66.392-48 „

Skupaj 66.394-48 K

DENARNI USPEH SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Glasom izkazov v „Učit. Tovarišu“:

Za „Rdeči križ“ itd.	K 282.944-73
III. vojno posojilo	278.848-69
IV. vojno posojilo	2.761.438—
V. vojno posojilo	10.298.807—
VI. vojno posojilo	346.450—
Srednje šole	66.394-48
Končna vsota	K 14.034.882-90

Kako nam režejo kruh.

Veliko razburjenja je povzročil med ljudstvom zakon z dne 27. julija 1917 zdevajoč preživnino rodbin, ki so dale v vojno službo svoje rednike. Krivice, ki se dogajajo posameznim rodbinam iz ljudstva, tukaj ne bom omenjal, ampak omeniti hočem le v kakem razmerju so te preživnine z našimi beraškimi plačili.

Tudi nas učiteljev se je polastila nevolja, a ne mogoče iz zavisti, ampak iz skrbi, kako najprej živimo sebe in svoje pri sedanjih draginjah, ki bo pa postala tem večja, ko bo toliko denarja med ljudem.

Tukaj je kmetica, ki ima do 30 oratlov zemlje, 10 glav goveje živine, 20 svinj ter dobi dnevno 12 K podpore, kar znaša letno 4380 K, a nadučitelj z 20 službenimi leti dobi letno 2616 K plače, torej skoraj polovico manj.

Navadne dninarice dobe tudi po 12 K na dan, letno tedaj 4380 K, a učitelj, ki je bil vsled bolezni upokojen, a za vojaško službo sposobnega spoznan, 1700 K letne pokojnine. Njegova žena mora shajati s to pokojnino, preživeti sebe in 7 otrok, katerih jeden povrh študira. Kako je t ožvilenje, si lahko predstavljamo. Da si je ona vzela navadnega dninarja za moža, ima danes 4380 K letne podpore, ali dnevno 12 K sedaj pa nima niti 5 kron.

Takih vnebokričečih krivic je še gotovo mnogo. Sedaj pa vprašamo, ali ne živimo vsi v isti državi ter se borimo za isto domovino, istega cesarja? S tem, da ni denarja, nas ne odpravijo več, ker denarja je, kakor razvidno od odmerjenih prežvinnih dovolj, samo za nas ga ni. Slavne oblasti naj vendar enkrat uvidijo, da tako ne gre dalje, da bi se ravno nam rezal kruh tako skopo! Poslanci, kje ste, pobrigajte se tudi za nas, ki smo vedno zvesto služili svoji domovini!

Nameščenje učiteljstva na Štajerskem.

Koncem preteklega leta se je v več člankih razmotrivalo o razpisu učiteljskih mest med vojno. Mnenja so se križala, a o tem nam danes ni treba več razpravljati, ker razpis mest je gotova stvar, samo ne vemo še, kako deželni šolski svet namerava zadevo rešiti in zelo se bojimo, da bo zopet protekcija igrala glavno vlogo.

V 1. števil. »Tovariša« so bile navedene res lepe naredbe, po katerih bi se naj okraj. šol. sveti ravnali pri sestavi terna-predlogov, le žal, da praksa kaže, da so vse te odredbe ostale na papirju. Niša organizacija, ki nam je že toliko priborila, mora tudi tukaj poseči vmes, kajti zadeva se ntm zdi velikega pomena ne le za učiteljstvo, ampak tudi za šolstvo. S krivičnim postopanjem odzame se veselo do dela tudi najidealnejšemu učitelju ter se s tem ne oškoduje samo njega, ampak napredek šolstva sploh.

Protekciji naj je enkrat konec ter se ozira pri podelitvi mest zgolj na starost, sposobnost in v tem oziru enakih pogojih tudi na dosedanja službena mesta. Ta ztdnja zahteva se bo zdela mogoče komu na prvi hip krivična, a uvidel bo upravičenost iz naslednjega.

En tovariš je mogoče imel srečo, ter dobil koj prav lepo mesto, postal na tem definitivni ter dobil nazadnje še voditeljsko mesto. Njegov tovariš je imel smolo, bil mogoče po kakem štipendiju zavezan prevzeti mesto v kake mzakotnem kraju, iz katerega vkljub vsemu prizadevtnju ni več mogel proč.

Naši okrajni šolski sveti kaj radi nameščajo učitelja stalno tam, kjer je že nektj let začasno služboval. Tako se dogaja, da nekaterniki na dobrih mestih čakajo po več let stalnega nameščenja, dočim so drugi, da nimajo še večje zgube, primorani se dati namestiti na slabših mestih, posebno še, ako nimajo protekcije. Okrajni šolski sveti rečejo, da že toliko let čaka na to mesto, naj ga ima, seveda se drugi lahko potem ubija celo svoje službovanje na zakonitih eno- in dvorazrednicah. Moje mnenje je, da bi sicer enakovredni prosilci, ki so do sedaj službovali na mestih s slabimi razmerami, morali imeti prednost pred onim, ki niso nikdar uživali dobrot tam daleč v zakonitih krajih na deželi.

Tudi pri deželnem šolskem svetu imajo v tem oziru včasih čudne nazore. Vem za slučaj, da je deželni šolski svet dvomil, ali bi bil zmožen nadučitelj, ki je do sedaj vodil nižje organizovano šolo v hribih ter dobil 10 pohvalnic za uspešno delovanje, voditi večrazredno šolo v trgu.

Takim pomislekom, posebno pa še krivicam, ki jih povzročajo okrajni šolski sveti, mora biti konec, ker samo z lepimi besedami in papirnimi pohvalami se tudi najbolj idealen učitelj ne more zadovoljiti.

Z načinom, kako naj postopa deželni šolski svet pri krivično sestavljenih ternapredlogih, ki ga je navedel člankar v 1. števil. »Učit. Tovariša, se strinjam tudi

jaz. Krivice pa, ki so se dogodile, se dogajajo in se bodo najbrž tu v prihodnje dogajale, je treba javno pribiti ter o njih obvestiti tudi vodstvo Zveze, da lahko stori korake v odpmoč. Ako hočemo kaj doseči, moramo z dejstvi na dan; ponižno godrnjanje ze pečjo ne pomaga nič!

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

IZ ZAVEZE AVSTR. JUGOSLOVANSKEGA UČITELJSTVA.

NAZNANILO.

Po soglasnem sklepu upravnega odbora Zaveze avstr. jugoslovanskega učiteljstva na seji dne 10. septembra 1917 se skliče Zavezina delegacija na zborovanje na 27. dan decembra 1917 v Ljubljano.

Zavezina društva pa tudi posamezni člani se vabijo, da prijavijo čimprej za to delegacijsko sejo aktualna predavanja, predloge in nasvete zadnji čas do 25. novembra t. l., da jih objavimo v oni št. »Učit. Tovariša«, ki izide dne 30. novembra 1917. S tem gotovo vstrežemo vsem delegatom in delegatinjam, da temeljito prouče predloge in nasvete; olajšamo pa tudi razpravo o njih.

Ker Zavezino učiteljstvo še nima v rokah novih pravil, se nam vidi umestno, da navedemo one določbe novih Zavezinskih pravil, ki se tičejo volitve delegatov, delegacijske seje vobče in nje delokroga.

V smislu § 7. točka e) novih Zavezinskih pravil odpošlje vsak Zvezin član na Zavezino delegacijsko zborovanje vse predsednike, oziroma od teh določene namestnike vsem posameznim deželnim organizacijam — zvezam včlanjenih društev. Vrhutega izvoli vsako teh društev do 50 članov po 1 delegata, s 50 do 100 članov po dva delegata, 100 do 150 članov po tri delegate itd. Vsakemu delegatu se izvoli namestnik. Vsak delegat je dolžan udeležiti se delegacijskega zborovanja. Mandati delegatov veljajo do izvolitve novih delegatov. Na delegacijskih sejah imajo pravico svetovanja, glasovanja in predlaganja samo delegatje.

Zavezina delegacija je zbor upravnega odbora, delegatov in članov odsekov ter je sklepčen ob vsakem številu. Delegacija je v vsakem oziru najvišja instanca v Zavezi organizovanega učiteljstva. Delegatom plača potne stroške in dnevščino dotično učiteljstvo društvo, ki jih izvoli. Na dnevnem redu delegacije so predmeti, ki jih na predlog Zavezinskih društev ali posameznih članov določi upravni odbor.

Zaveze ima sedaj te-le člane: 1. Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani. 2. Zvezo slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem. 3. Slovensko učiteljsko društvo za Istro. 4. Učiteljsko društvo za Trst in okolico. 5. Goriško učiteljsko društvo. 6. Sežansko učiteljsko društvo. 7. Tolminko učiteljsko društvo.

Večina okrajnih učiteljskih društev je bila že izvolila svoje delegate za XXVI. glavno skupščino, ki bi se bila morala vršiti v dneh 6. do 8. septembra 1914 v Pulju. Ker so po Zavezinskih pravilih mandati delegatov veljavni do izvolitve novih delegatov, imajo v l. 1914 izvršene volitve polno moč tudi za delegacijsko zborovanje letos o božiču, in dotična društva naj izvrše samo ev. dopolnilne volitve; učiteljska društva pa, ki v l. 1914 še niso bila izvolila delegatov, naj to volitev izvrše sedaj. Da ne bo kake zmešnjave, objavimo v prihodnji številki »Učit. Tov.« imena delegatov, ki so bili izvoljeni l. 1914.

Poverniki Slovenske Šolske Matice na Štajerskem. 1. Šolski okraj Brežice: Knapič Janko, nadučitelj na Vidmu. 2. Šolski okraj Celje: a) mesto: Fr. Kranjc, učitelj v Celju; b) okolica: Brinar Fran, nadučitelj v Gotovljah. 3. Šolski okraj Gornja Radgona: Kocmut Marija, učiteljica pri Sv. Jurju ob Ščavnici. 4. Šolski okraj Gornji Grad: Kocbek Fran, nadučitelj v Gornjem Gradu. 5. Šolski okraj Graec: Hauptmann Fran, c. kr. profesor v p. v Gradcu. 6. Šolski okraj Konjice: Fran Golež, nadučitelj, Sv. Kunigunda. 7. Šolski okraj Kozje: Noric Emerih, nadučitelj v Št. Petru pod Sv. Gorami. 8. Šolski okraj Laško: a) desni Savinski breg: Gnuš Anton, nadučitelj v Dolu pri Hrastniku; b) levi Savinski breg: Ivan Četina, nadučitelj na Laškem. 9. Šolski okraj So. Lenart: Henrijeta Berlic, učiteljica pri Sv. Trojici v Slov. goricah. 10. Šolski okraj Ljutomer: Zacherl Fran, učitelj v Ljutomeru. 11. Šolski okraj Lendava: Hren Ana, učiteljica na Muti. 12. Šolski okraj Maribor: Pirce Matija, c. kr. profesor v Mariboru. 13. Šolski okraj Mariborska oholica: a) desni Dravski breg: Lasbacher

Josip, nadučitelj v Rušah pri Mariboru; b) levi Dravski breg: Pučelik Miroslav, učitelj v Krčevini pri Mariboru. 14. *Šolski okraj Ormož*: Rajšp Josip, nadučitelj v Ormožu. 15. *Šolski okraj Ptuj*: a) desni Dravski breg: Kožuh Mirko, nadučitelj, Sv. Duh pri Ptuj. b) levi Dravski breg: Kajnih Valentin, učitelj v Ptuj. 16. *Šolski okraj Rogatec*: Sotošek Martin, nadučitelj v Zaletah. 17. *Šolski okraj Sevnica*: Štefanija Scheligo, učiteljica Rajhenburg. 18. *Šolski okraj Slovenska Bistrica*: Feigl Otilija, učiteljica v Slov. Bistrici. 19. *Šolski okraj Slovenji Gradec*: Vrečko Fran, šolski ravnatelj v Slov. Gradcu. 20. *Šolski okraj Šmarje*: Zofka Debelak, učiteljica v Šmarju. 21. *Šolski okraj Šostanj*: Koropec I., učitelj v Šmarju. 22. *Šolski okraj Vransko*: Kramar Ivan, nadučitelj na Vranskem. Za poverjenike, ki so mobilizirani, naj pobere letnino njih namestniki v službi ali kdorkoli; sme se pa tudi poslati letnina (4 K) kar naravnost Slovenski Šolski Matici v Ljubljano. P. n. gg. poverjenike prosimo, da se požurijo.

Štajersko.

Zveza slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem. 1. dne oktobra dobimo zadnji del za letošne določene vojne, draginjske doklade. Preteklo leto je zavedno učiteljstvo darovalo od vojne doklade v prid vojnemu pomožnemu skladu. Žal, da se jih je takrat odzvalo tako malo našemu klicu. Zveza je v svoji zadnji vodstveni seji sklenila pozvati slovensko učiteljstvo, da tudi letos stori svojo dolžnost ter daruje v imenovani sklad ter upa, da se bo to zgodilo v večjem številu, ker sedaj nrenda ni več v naših vrstah takih ljudi, ki bi ne uvideli, da se imamo za vse, kar smo dosegli, zahvaliti odločnemu nastopu vodstva naše organizacije. Tovariši šol. vodje naj tedaj 1. oktobra poberejo pri svojem učiteljstvu v ta namen določene vsote, jih izroče predsednikom okraj. učiteljskih društev, ki pošljejo denar in izkaz darovalcev Zvezinemu blagajniku tovarišu Ant. Gnus-u na Dol pri Hrastniku, istočasno pa objavi izkaz tudi v Učit. Tovarišu sam, ker je Zvezin blagajnik z delom preobložen. Daruje kakor lani učiteljstvo šol I. plač. razreda po 30 odstotkov, II. plač. razr. 2 odstotka in III. plač. razr. 1 odstotek od letošnje celoletne doklade. Do sedaj znaša ta sklad 1900 K, dočim so nemški učitelji imeli že lani nabranih čez 10.000 K. Smatramo za dolžnost vsakega, da se odzove temu klicu! Zlastno je dejstvo, da društvena blagajna izkazuje 300 K primanjkljaja in to posebno zaradi brezbriznosti istih članic, ki že po več let niso vpsale prispevkov. Okraj. učit. društva naj tedaj skrbijo, da poberejo pri svojih udih članarino ter dopošljejo Zvezi odločne prispevke. Odhod pa naj vzame Zveza denar za seje in razne deputacije v Gradec in na Dunaj? Samo zavoljo pomanjkanja denarja Zveza že dve leti ni imela odborove seje. Pozivamo društva, da poskusijo z zborovanji, ki so se pri nekaterih že prav dobro obnesla. Vsak posameznik, ne le vodstvo, naj stori svojo dolžnost, ako hočemo doseči zaželen cilj. **Vodstvo.**

Učiteljsko društvo za ptujski okraj je zborovalo 16. avgusta drugič v vojnem času. Za sedanje razmere je bila vdeležba povoljna, kajti bilo je navzočih 9 tovarišev in 13 tovarišev. Zborovanje je otvoril društveni podpredsednik tov. Gorup s pozdravom na navzoče. Spominja pa se tudi vseh tistih tovarišev, ki so vstopili v vojno službo. Na njegov predlog jim pošilja učiteljsko društvo za ptujski okraj potom »Učit. Tovariša« najlepše pozdrave z željo, da se skoraj vrnejo. Nato se je vršilo predavanje gosp. profesorja Iv. Vesenjaka iz Moškanj: »Državni in narodni problemi v 20. stoletju.« Predavanje je bilo jasno, zanimivo in vsestransko odobravanje je sledilo izvajanjem. Gospodu profesorju se izreka za njegov blaghotni trud najlepša zahvala. — Za najvažnejšo točko dnevnega reda pa menda smemo smatrati v teh časih razgovor o naši aprovizaciji. Razgovor je dognal marsikaj bridkega v našem stanu. Sicer smo bridkostim vajeni, jeditovanje izda malo ali nič, zato se je sklenilo, da se odpošlje v tej zadevi deputacijo 3 članov k c. kr. okrajnemu glavarju. Razjasnijo naj se mu težave v učiteljski aprovizaciji ter prosi, da nam po možnosti olajša naše stanje. O učiteljskem delu ne bo treba izgubljati besed. Vsak ve sam, da je obremenjen kakor živinč. Delaj, delaj, da ne boš imel časa misliti na — želodec! Celo orožništvo, privoščimo mu, je na boljšem od nas. Dobi vsa živila v dovoljni meri naravnost od c. kr. okrajnega glavarstva. Ako viničar nima kruha, gre na delo, kjer dobi poleg plačila tudi jesti. Le učitelj naj živi s ¼ — 1 kg moke za 14 dni ali še delj. V tem oziru se sklene, naj prosí deputacija c. kr. okrajnega glavarja, da dobi učiteljstvo celega okraja potrebna živila

vsak mesec enkrat v dovoljni meri naravnost od c. kr. okrajnega glavarstva oz. gospodarskega urada, ki vodi aprovizacijo za celi okraj. C. kr. okrajno glavarstvo bi nam pa naj tudi preskrbelo oziroma naznanilo, kje se dobijo podplati in usnje, drugače bomo tudi pozimi bosi. Koliko podplati je že marsikdo od nas raztrgal na raznih rekvizacijah, popisovanjih, zbirkah itd.! Da si v bodoče ne bomo mogli preskrbeti tudi najpotrebnejše obleke zaradi pomanjkanja blaga, v prvi vrsti pa zaradi neprimerno visokih cen, o tem je gotovo že vsakdo z bojaznijo razmišljal.

Preteklo zimo je bilo več šol zaprtih zaradi pomanjkanja kuriva. Isto lahko pričakujemo za prihodnjo zimo. Sicer so dobili krajni šolski sveti ukaz, da morajo že poleti preskrbeti potrebno kurivo, toda javili se jim niso dobavni viri. S tem so na kratko navedene naše glavne težnje v sedanjih časih, ki jih pa bo opisala deputacija na pristojnem mestu še določnejše s konkretnimi primeri.

Ker si učiteljstvo s svojo borno plačo ter z nezdadno draginjsko doklado ne more preskrbeti niti najpotrebnejšega, zato se pooblasti tov. Gorupa, da v imenu društva stopi v stik z »Jugoslovanskim klubom« zaradi nakazanja draginjskih doklad kakor jih dobivajo državni uradniki.

Izvolila se je nadalje tudi deputacija 3 članov, ki bo šla k c. kr. okrajnemu glavarju v zadevi »Sožalne in vdanostne izjave«.

Končno se je sklenilo, da se bo vršilo od sedaj naprej zborovanje po možnosti vsak drugi mesec. Prihodnje zborovanje pa bo zaradi počitnic še le meseca novembra.

Učiteljsko društvo za konjiški okraj. Po dolgih treh letih je naše društvo dne 26. avgusta 1917 zopet zborovalo. Od začetka vojne je bilo društvo brez vsakega vodstva ker je predsednik tov. Schell v vojaški službi, tajnik in blagajničarka sta pa zapustila naš okraj. Zasluga našega tovariša gosp. nadučitelja Antona Brumna je, da se je društvo zbudilo zopet k novemu življenju.

Zborovanja se je na povabilo društva vdeležil tudi vodja okrajnega glavarstva Kojnice gosp. dr. Hohl ter člana nemškega učiteljskega društva tovariša nadučitelja Pirh in Fras in tovarišica Sabina Serajnikova. Tov. Brumen je prisrčno pozdravil navzoče, predvsem gosp. uradnega vodjo ter se mu zahvalil, da je društvo počastil s svojim obiskom in ga prosil, naj posluša naše težnje in nam pride po svojih močeh na pomoč. Spomnil se je tudi tovarišev, ki so v vojaški službi, predvsem našega društvenega predsednika nadučitelja sedaj nadporočnika Schella ter vsem poslal najpriskrnejše pozdrave.

V ganljivih besedah se je nato tovariš Ferdo Bobič (Stranice) poslovil od pokojnega cesarja Franca Jožefa I. ter navdušeno pozdravil našega novega vladarja cesarja Karla I. in njegovo visoko soprogo cesarico Zito. Izročil je g. uradnemu vodji udanostno izjavo učiteljstva s prošnjo, da jo odpošlje na pristojno mesto. Prešlo se je potem k prvi točki dnevnega reda. Z resnimi besedami in deloma z njemu lastnim humorjem je slikal tovariš Jos. Čeh, nadučitelj pri Sv. Jerneju položaj tuokrajnega učiteljstva z ozirom na prehrano. Stavil je konkretne predloge za izboljšanje našega položaja in sicer:

1. Učiteljstvu, katero ima pravico do krušnih kart, naj se pripozna za vedno popolna množina moke t. j. 280 kg na vsako karto in vsako osebo, da ne bodo na slabšem kakor poljski delavci, ki dobe šivež pri kmetu, kjer so na delu.

2. Naj se učiteljstvu izposluje pravica, da si sme dobiti za vso družino oblastveno odmerjeno množino krompirja pri kateremkoli bližnjem pridelovalcu od zaseženega krompirja, proti izročitvi od šol. vodstva izdanim in s šolskim pečatom opremljenim izkaznicam, na katerih je razvidna uradno določena prevzemna cena.

3. Popolnoma na enak način kakor dobava krompirja naj se učiteljstvu v samotnih krajih tudi omogoči dobava fižola in slanine.

4. C. kr. okrajno glavarstvo se prosi, da potom šolskih vodstev prav kmalu obvesti, v koliko se na navedene predloge lahko pride učiteljstvu pri dobavi živil na pomoč.

Za izboren referat je žel gosp. tovariš zahvalo in priznanje vseh navzočih. — Nato je prevzel g. uradni vodja besedo. Z laskavimi besedami se je zahvalil tovarišu Bobiču za njegov patrijiččen govor ter obljubil, da predloži z veseljem udanostno izjavo na najvišje mesto. Povdarjal je patrijiččno delovanje učiteljstva, priznal njegove težnje in obljubil, da nam bode povsod po svojih močeh pomagal. Tov. Brumen je naprosil g. uradnega vodjo kot predsednika okraj. šol. sveta, naj skrbi za to, da bodo z začetkom novega šol. leta vsa učna mesta zasedena. Učitelji v zaletju naj se oprostijo vojaške službe in tudi suplentice se naj namestijo. Kot sedanji vodja društvenih poslov je nato poročal isti o stanju društva.

Društvo šteje sedaj 25 plačujočih članov. Na novo so pristopile tovarišica Tomažičeva učit. v Sv. Kunigundi, gospa Rozal. Goleževa u. r. d. v Sv. Kunigundi in tovarišica Kosijeva učit. v Čadramu. Predsednik jih ob tej priliki toplo pozdravi. — Isti je podal tudi poročilo o stanju blagajne ki je zelo ugodno. Društveni odbor se začasno sledeče dopolni. Predsedstvo se izroči dosed. podpredsedniku tov. Bobiču, nadučitelju v Stranica, za tajnika je bil izvoljen tov. Golež, nadučit. v Sv. Kunigundi za njegovo namestnico tovarišica Marijo Pleškova učit. v Čadramu. Določi se, da bode društvo v vojnem času zborovalo vsaj dvakrat na leto. Na predlog tov. Brumna se izreče vodstvu »Zveze« in »Lehrerbundu« zahvala za uspešno delovanje v zadevi vojne draginjske doklade ter se ju naprosi, da ne odnehata prej, dokler ne dobimo iste draginjske doklade kot državni uradniki. H koncu je poverjenik Slov. Matice tov. Golež apeliral na vse tovariše, naj pristopijo k naši tako važni družbi.

Razšli smo se nato v zavesti, da se je naše društvo res prebudilo k novemu življenju, za kar se tem potom našemu tov. Brumnu še enkrat toplo zahvaljujemo.

G—ž.

Kranjske vesti.

—r— Dne 9. t. m. se je poročil na Brdu pri Lukovici tovariš Slavoj Dimnik c. k. učitelj na pripravnici za srednje šole v Trstu, sin našega tovariša mesnega nadučitelja in občinskega svetnika Jakoba Dimnika z gospodično Vido Krsnikovo, c. k. učiteljico na C. M. šoli v Trstu. Novoporočencema iskreno čestitamo! Na mnoga srečna leta!

—r— Obljubljene draginjske doklade učiteljstvo že prav težko pričakuje. Ako so rodbinske razmere semtertje tako zamotane, da nagla rešitev ni mogoča, prosimo naj se te doklade kakor hitro mogoče nakažejo saj — učiteljem (očetom) in pa samcem.

—r— 4000 K za obutev šolski mladini. Občinski svet ljubljanski je na predlog gospoda župana dr. Ivana Tavčarja dovolil tudi letos 4000 K za nakup čevljev z lesenimi podplati, ki se bodo razdelili med ubogo šolsko mladino na ljubljanskih ljudskih šolah.

—r— Iz ljudskošolske službe. Suplentka Pavla Draxler je imenovana za začasno učiteljico na ljudski šoli v Rovtjah; vodstvo na tej šoli je prevzela učiteljica Rafaela Pavlica; absol. učit. kandidatka Gabriela Höglger je imenovana za suplentko voditeljico na enorazredni ljudski šoli v Zdihovem; suplentka Ema Janežič je imenovana za začasno učiteljico na ljudski šoli na Bledu; absol. učit. kandidatka Marija Lachainer je imenovana za začasno učiteljico na ljudski šoli na Blokah; suplentka Marta Reich bo nadomestovala vpokojenega nadučitelja Josipa Reicha na ljudski šoli v Dolu in prevzame tudi vodstvo te šole; učitelj. kandidatka Ivana Ukmar je nameščena za suplentko v Cerknici, ker je učitelj Adolf Harmel zaradi bolezni na dopustu; učitelj Leopold Namorš je imenovan za suplenta na meščanski šoli v Krškem. Zora Mozetič je nameščena za suplentko v Cerkjah; Ana Ojstriševa in Ana Machova začasni učiteljici na osemrazredni dekliški ljudski šoli pri sv. Jakobu v Ljubljani sta stalno nameščeni na dosedanjem mestu, nato šolo so dalje stalno imenovane učiteljice: Božidara Wernetova s Sostrega, Ivana Cegnarjeva iz Žabnice in Marija Fajdigova iz Smartna pod Šmarno goro; začasni učiteljici Marija Ramovševa in Marija Luckmannova ter suplentka Marija Vidičeva na osemrazredni mestni nemški dekliški ljudski šoli v Ljubljani so stalno nameščene na svojih dosedanjih mestih; Vida Sornova dosedaj učiteljica na Viču pri Ljubljani je imenovana na ljudsko šolo v Mengšu; učiteljica Leopolda Bajec — Vadjalova v Lozicah stopi v začasni pokoj.

—r— Iz c. kr. mestnega šolskega sveta ljubljanskega. O zadnji izredni seji c. kr. mestnega šolskega sveta, ki se je vršila v petek dne 24. avgusta 1917, smo prejeli nastopno poročilo: Predsednik proglasi sklepčnost in otvori sejo. Odobri se zapisnik zadnje redne seje, ki se je vršila v petek dne 17. avgusta 1917. Za nanovo razpisana učna mesta na mestni slovenski in pa na mestni nemški dekliški osemrazrednici v Ljubljani se stavijo ternopredlogi. Provizorni učiteljici Mariji Ramovševi se pripozna II. provizorna peletnica. Poročili o nadzorovanju šišenske deške in šišenske dekliške osemrazrednice v Ljubljani v šolskem letu 1916/17 se vzameta na znanje in se imata predložiti c. kr. deželnemu šolskemu svetu v končno odobrenje. Občinski svet je tudi letos naprosil za kredit 4000 kron v pokritje izdatkov za nabavo obutvi revni šolski mladini. Potem, ko se odredi še nekaj internih zadev in pojasni nekaj slučajnih vprašanj, zaključí predsednik sejo.

—r— Deželna ustanovna mesta učence stavbne strokovne šole mehanič tehniškega značaja na c. kr. drža obrtni šoli v Ljubljani. Povodom otvoritavbne strokovne šole in višje obršole mehaniško-tehniškega značaja c. kr. državni obrtni šoli v Ljubljani deželni odbor sklenil, da se ustanovi učence teh šol 10 ustanovnih mest 500 K na leto in da je letno potrebnš za ta ustanovna mesta vstavljati v vsa kratni deželni proračun. Pravica podelvanja teh ustanovnih mest pristoji dežnemu odboru, prošnje pa imajo prav vlagati na ravnateljstvo c. kr. držav obrtne šole v Ljubljani.

—r— Pri letalskem napadu avguna Benetke je bil ranjen pomorski poročak gospod Vladimir Trost, najstare sin g. Karola Trosta, nadučitelja v Jerneju na Dolenjskem. Za izredno hbrost pred sovražnikom je prejel imer vani srebrno hrabrostno svetinjo.

—r— Desetič je odlikovan stotnik generalnem štabu gosp. Ant. Lokar, našega tovariša Ivana Lokarja, nadučitelja v p. v Ljubljani. Dobil je že v drug Najvišje pohvalno priznanje.

Štajerske vesti.

—š— Učiteljska gospodarska in kr. dlina zadruga v Celju. Za naročnike »Naročilnem listu« iz l. 1914, ki so v te naročili publikacije »Slovenske Matice« smo plačali klub odpisu v »N. l.« 1. 19. in 1917 letnino. V »N. l.« (glej čekov zvezek!) odpisana letnina se naj v prihodnjih rokih pošlje. Naši naročniki, ki hočejo potom »N. l.« plačevati imenovane publikacije za l. 1914, se naj takoj zglaš z vedbo poverjenišva na zgornji naslov Liboje, p. Petrovče. (Pri event. vprašanji priložite dopisnico za odgovor!)

—š— Zvišanje vojne draginjske doklade štajerskemu učiteljstvu. Štajerski deželni odbor je na prošnjo štajerskeg Lehrerbunda z dne 28. julija t. l. v princip sklenil na svoji zadnji seji, da zviša učteljske vojne doklade v oni izmeri, kakojih je dovolila vlada državnim uradnikom Izplačala se bo zvišana draginjska doklad šele tedaj, ko dobi deželni odbor za to potrebnih denarnih sredstev, za katere se bi obrnil na vlado na Dunaju. Da pa priskoč takoj v teh hudih časih učiteljstvu na pomoč, je sklenil deželni odbor zvišati za l. 1917 dovoljene draginjske doklade za 51 odstotkov od 1. julija t. l. Izplačal se bita povišek, ki naj se smatra kot predujen v principu dovoljene doklade, za mesec julij, avgust in september še meseca sept za zadnje četrtletje 1917 pa skupaj z obrom, ki je plačljiv dne 1. oktobra t. l. Izdatki za zvišano draginjsko doklado po izmeri državnih uradnikov bodo znašali 36000 K. Deželni odbor razpolaga sedasamo s polovico te vsote, za drugo polovico najame posojilo pri vladi na Dunaju. Pogajanja so se že pričela in upati smemo, da rešijo ugodno. — Zopet lep uspeh štajerske učiteljske organizacije! Pa je še vedno mnogo učiteljev, ki brezbrizno stoj zunanje in jedo samo nje sadove ali pa pravijo, da je vsa učiteljska organizacija le nepotrebna poza! Štajerskemu učiteljstvu čestitamo na lepem uspehu!

—š— Društvo »Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks«. Društveni odbor sporčca: Umrlj so trije društveni člani: Alojzij Kleinrath, učitelj v Labuchu, padel dne 16. junija 1917, Franc Schnabl, učitelj v p. v Gradcu, umrl dne 20. julija t. l.; gospa Helena Schellau, vdova po meščansko šolskem ravnatelju v Hartbergu, umrla dne 31. julija t. l. To je 154., 155. in 156. smrtni slučaj. Za te tri slučaje naj društveniki takoj vplačajo po 2 K, skupaj 6 K. Društveni odbor.

—š— Odlikovanja povodom cesarjevega rojstnega dne. Vojni križec 3. reda za civ. zasluge so prejeli: Franjo Jurkovič, nadučitelj v Smarju pri Jelšah; Ivan Paulšek, nadučitelj v Račjem; Ivan Pirch, nadučitelj na Konjicah okol; Jos. Koschutnik, nadučitelj v Vojniku okol; Jos. Sabati, nadučitelj v Zgor. Polskavi; Fortunat Sadu, naučitelj pri Sv. Ilju v Slov. gor.; Feliks Škrjanc, šolski vodja pri Sv. Rupertu v Slov. gor.; Milan Volc, učitelj v Trbovljah-Vodi. — Bivši nadučitelj pri Sv. Rupertu v Slov. gor., Simon Ješovnik, sedaj v p. bivajoč v Mariboru, je odlikovan z zlatim zaslužnim križcem. — France Kramar, učitelj pri Sv. Lenartu v Slov. gor., sedaj c. kr. rač. poročnik pri strelskem polku šr. 26, je odlikovan z zlatim križcem. Tovariš Anton Porekar, nadučitelj na Humu pri Ormožu seda stotnik prostovoljnih strelcev, je odlikovan z zlatim zaslužnim križcem s krono na traku hrabrostne svetinje. — Učitelj Nejič Paulič v Leskovcu pri Ptuj, poročnik, je dobil drugo odlikovanje: Signum laudis; Okrajni učitelj celjski Joško Gosak, poročnik, v drugič odlikovan s srebrno hrabrostno

svetinja II. raz.; Melhior Rizmal, učitelj v Rajhenburgu je povišan za praporščaka.

—š— Povišanje. Okr. pomožni učitelj za polit. okraj Celje, Jos. Gosak, je postal z avg. t. l. poročnik v r. pri 26. strelskem polku.

—š— Častni znak „Rdečega križa“ 2. reda je dobil nadučitelj Ivan Žunkovič v Smarjeti pri Ptuj.

—š— Naslov ravnatelj so dobili po ministrstvu za uk in bogočastje nastopni tovariši-nadučitelji na slov. Štajerju: Simon Cvahte pri Mali Nedelji; Anton Gnus na Dolu; Franjo Lorber v Braslovčah in Ernst Slanc v Petrovčah. Med aktivnimi nadučitelji na slov. šolah Štajerskega so že prej ta naslov prejeli ti-le tovariši: Franjo Jurkovič v Smarju pri Jelšah; Jos. Koschutnik v Vojniku ok.; Ant. Kosi v Središču; Iv. Robič v Ljutomeru ok.; Gustav Vodusek v Trbovljah in Fr. Vrečko v Slov. Gradcu ok.

—š— Štiridesetletnico svojega učiteljevanja je avgusta t. l. obhajal tovariš Jos. Sabati, nadučitelj v Zgor. Polskavi. Tamosnji krajni šolski svet mu je priredil ob tej priliki primerno slavnost. — Tudi mi čestitamo jubilarju!

—š— V Celju in zlasti v njega okolici se širi griža epidemično in tudi druge infekcijske bolezni se pojavljajo. Mimo drugih zdaj zavladajočih nevarnosti še ena: drček več k rednemu pričetku šolskega pouka!

Goriške vesti.

—g— Cesarjev dar slovenskima goriškima učenkama. Ob priliki cesarjevega obiska v Vel. Zabljah na Goriškem sta pozdravili cesarja učenki Verica Bratina in Franica Mihelj. Zato sta sprejeli od cesarja krasen dar s krono.

—g— Deputacija učiteljstva sežanskega okraja se je dne 6. t. m. ob 11. uri dopoldne predstavila c. k. namestniku v Trstu. Deputacijo je vodil državni poslanec gosp. dr. Rybář. Gosp. namestnik jo je sprejel jako prijazno in ji zagotovil svojo pomoč v dosegajočih draginskih doklade. Poudarjal je, da je učiteljstvo, ki deluje neposredno za strelskimi jarki, tudi pošteno zasluži. Deputacija je izročila gosp. namestniku vtiseljeno spomenico.

—r— Učiteljskemu konviktu je naklonila žalostno-vesela družba pri „Bartusu“ v Metliki 7 K. Hvala!

Istrske vesti.

—i— Za hrvatsko šolo v Pulju je priglasilo 176 družin 326 otrok. Otvori se štirirazredna hrvatska šola. Hrvatskih otrok za šolo je seveda mnogo več.

—i— Boj za hrvatsko šolo v Malem Lošinj V Malem Lošinj se je vršila v minulec mesecu komisija za ustanovitev javne ljudske šole. Občina se je trudila, da bi Hrvatom onemogočila ljudsko šolo. Nekaj ljudi so res nasilno pregovorili, da se niso oglasili za hrvatsko šolo, javilo pa se je vendar nad 80 družin s približno 130 otroci. Hrvate iz Banovine so kratko malo izključili, komisija v Pulju pa je svoj čas pustila za nemško šolo glasovati še Nemce iz rajha. Za hrvatsko šolo je šlo, noben član komisije ni znal hrvatski. V sedanjih časih še kaj tacega mogoče — to vzbuja — rezke misli!

Splošni vestnik.

Slovenska Matica. Izkaz članov, ki so plačali od 2. avgusta t. l. dalje članarino za leto 1914: Tomšič Franc v Vidmu, Badiura Rudolf v Ljubljani, Est-Delakova v Lebringu, Slokar A. v Lokoveu, Hmelak Fran v Lokoveu, Sablačev Miha v Glincah, Dekleva Fran v Pulju, Žagar Mijo na Kiancu, Horvatič Andrej v Lupoglavi, Sepe Ljudmila v Polšniku, Kovačič Fran v Mariboru, Praprotnik Fran v Mozirju, Šola v Mozirju, Černjavič Jakob, Gomilšek Vladimir, Oset Fran, Piliš Drago, Pipan Janko, Lajovic Vinko, Vičič Ivan, vsi Trbovljah. Za 1917. leto: Jenko Jože v Predingu, Seidl Ferdinand v Novem mestu, Ilaš Hinko v Lupoglavi, Ferlan Štefan na Dunaju, Milavec Adolf v Ljubljani, dr. Fran Zbajnik v Ljubljani, Štebi Alojzija v Ljubljani, Tugina Vojteh v Ljubljani, Kogovšek Ivan v Mozirju, Gogola Fran v Ljubljani, Dnje Slavko, bojna pošta, Kranje Vekoslav v Smarju, Sevnik Anica v Kozjem, Vales Jos. v Jesenicah, Mlakar Karel v St. Petru, Pokorn Tomaž v St. Petru, Erzlin L. v Cejoveu, Biber F. v Pulju, Šinek Rajko v Zagrebu, Solamun Bernardin v Podlehniku, Korošec Josip v Negovi, Pesek Anton v Ljubljani je plačal udnino za 1914., 15., 16. in 17. leto, Žirovnik Ninka v Ljubljani za 1914. in 1917. leto, dr. Fran Zavrnik, bojna pošta, za 1914. in 1917., Skrinjar Marija v

Trstu za 1914., 15., 16. leto, Bole Josip na Rehi za 1914., 15., 16. in 17. leta, Dobida Josip v Ljubljani za 1914., 15., 16. in 17. leto.

Prav po madžarsko. Ogrski naučni minister je odredil, da se mora na državnih ljudskih šolah na Slovaškem, kjer se je dosedaj vsaj veronauk podučeval v slovaškem jeziku, uvesti tudi za ta predmet madžarski jezik. Otrokom je bilo nadalje prepovedano moliti v drugem kakor v madžarskem jeziku.

Razgled.

Dne 12. septembra 1917 je umrla v Soliji v 57. letu svoje starosti bolgarska kraljica Eleonora. Rojena je bila princezinja Reuss-Köstritz. Z bolgarskim kraljem se je poročila dne 28. februarja 1908. Na Bolgarskem je bila le malo znana ne posebno priljubljena.

Občni zbor nemškega Schulvereina. Dne 8. t. m. je imel nemški Schulverein pod predsedstvom predsednika avstr. državne zbornice poslancev dr. Groba svoj občni zbor na Dunaju. Predsednik je opozorjal, da se morajo vsi Nemci združiti okrog Schulvereina, ker ga čakajo po vojni posebno velike naloge. Tajnik Nowotny je poročal, da ima društvo sedaj ob jezikovnih avstrijskih mejah 231 otroških naselbin za dunajske otroke in vzdržuje 49 šol in 116 otroških vrtcev. Blagajnik inženier dr. Backer je poročal, da je imelo društvo v l. 1916 1.200.228 K prejemkov. Z bojišča so poslali vojak 120.000 K. Dr. Wolava je nepovedal živahnejše in vztrajnejše delovanje posebno med Slovenci in Čehi. Zato, Slovenci pozor! Vsakdo naj po svoji moči podpira našo šolsko Držbo sv. Č. in M.!

Nemški državni kancler — doktor bogoslovja. Evangelska fakulteta v Münstru je sedanega nemškega državnega kanclerja dr. Michaelisa imenovala za častnega doktorja bogoslovja „v hvaležno priznanje njegovih velikih zaslug za gojenje verskega mišljenja med mladino, zlasti med akademično mladino.“ Čudne razmere so zavladaale na Nemškem.

Dne 14. septembra t. l. se je vršilo na Dunaju pod predsedstvom vladnega svetnika deželnega poslanca Sturha posvetovanje zastopnikov vseh avstrijskih deželnih odborov. Predmet posvetovanja so bile deželne financ. Razgovor je veljal novi preuredbi v zadevi državnih predkazov učiteljem in pokritja učiteljskih draginskih doklad. Posvetovanje se je nadaljevalo tudi drugi dan. Vdeleževali so se ga tudi zastopniki s Češkega in Morave.

Angleži in Francozi so bili dolga stoletja veliki nasprotniki, ki so se križali njihovi interesi, a še v tistih časih velikih nasprotstev je nastal temelj, iz katerega so se rodile angleške simpatije za Francoze. V 17. stoletju je bila kultura angleške aristokracije že popolnoma francoska. Ob času velike revolucije je na tisoče Francozov pobegnilo iz domovine na Angleško in nastali so v Londonu celi francoski okraji. To je znatno vplivalo na zblizanje obeh narodov. Angleži so imeli že prej velike kulturne simpatije za Francoze. Voltaire je prebival od leta 1726. do 1728. na Angleškem in njegova knjiga „Lettres anglaises“ kažejo, da je kar strmel, spoznavši veliko politično svobodo Angležev. Voltaire in Monterszuien sta bila prva znamenita zastopnika anglofilstva na Francoskem. Na drugi strani pa so različni Angleži, ki so dije časa prebivali na Francoskem, zanesli v svoje domače kroge simpatije za francosko literaturo, za francoski ukus in za francoski način življenja. Od 18. stoletja je na Angleškem vkoreninjena navada, da obiskujejo Angleži Francijo in zlasti Pariz. Dosti je Angležev, ki pridejo po večkrat za leto v Pariz, samo da si kupijo nekaj knjig ali rokavic. Angleži imajo navado, da posvetijo soboto in nedeljo počitku — take dni se je pred vojno pripeljal vedno na tisoče Angležev v Pariz. Medsebojno poznanje in medsebojne simpatije so znatno vplivale, da so Angleži in Francozi pozabili nekdanja svoja nasprotstva.

Društvu »Jubilejska samopomoč« je treba poslati za 52. smrti slučaj (Karel Wider). Oni člani, ki so prejeli položnice za prejšnje zaostanke, pa jih še niso izrabili, naj ob pošiljavi prištejejo tudi 52. smrti slučaj; ostali prejmo položnice.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Radi tehničnih zaprek smo morali poročilo seje upravnega odbora »Zaveze« odložiti za prihodnjo številko.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Radivoj Korene.

Last in založba »Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Prihodnja številka »Učiteljskega Tovariša« izide dne 5. okt. 1917.

Št. 1595/m. š. sv.

Razglas.

Na obeh mestnih slovenskih otroških vrtcih se prične novo šolsko l. 1917/18

dne 18. septembra 1917.

Vpisovalo se bo v šolskih prostorih na Zaloški cesti št. 1 in v Cerkveni ulici št. 21 v ponedeljek dne 17. sept. 1917 od dveh do petih popoldne.

C. kr. mestni šolski svet ljubljanski
dne 7. septembra 1917.

Št. 1598/m. š. sv.

Razglas.

Na pomožnem oddelku IV. mestne deške ljudske šole se prične šolsko leto 1917/18

dne 15. septembra 1917

s klicanjem sv. Duha in dne 17. septembra 1917 z rednim šolskim poukom.

Pouk se bo vršil kakor lani v prostorih II. mestnega slovenskega otroškega vrtca v Cerkveni ulici št. 21, kjer se bo vršilo vpisovanje v petek, dne 14. septembra 1917, od dveh do petih popoldne.

C. kr. mestni šolski svet ljubljanski,
dne 8. septembra 1917.

Največja slovenska hranilnica!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

je imela vlog koncem leta 1916 K 55,000.000.—
hipotečnih in občinskih posojil „ 30,600.000.—
rezervnega zaklada „ 1,500.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4%

večje in nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%,
izven Kranjske pa proti 5 1/4% obrestim in proti najmanj 1%
oziroma 3/4% odplačevanju na dolg.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.

Najboljši pripomoček za priučenje

:: nemškega jezika je ::

Tumlrz „Nemška jezikovna vadnica
za nenemške šole“.

Izdaja v 3 zvezkih:

I. zvezek	II. zvezek	III. zvezek
75 strani z 32 podobami, cena vez. K —80	136 strani s 14 podobami, cena vez. K 1-20	180 strani s 37 podobami, cena vez. K 1-80

s slovenskim besednjakom

k I. zvezku	k II. zvezku	k III. zvezku
23 strani, cena broš. 20 h	61 strani, cena vez. 40 h	85 strani, cena vez. 50 h.

Sestavil učitelj Andrej Rapè v Ljubljani.

Založil F. Tempsky na Dunaju.

Dobiva se v vseh knjigarnah.

Preizkusni izvodi za vpeljavo šol. vodstvom brezplačno!

Naš denarni zavod.

Gesto: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 31. avgusta 1917 K 151.721-19
Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/25. do 1/26. ure popoldne.

— Pridobivajte listu novih naročnikov! — Poravnajte staro in obnovite novo naročnino!

Knjigoveznica

Anton Janežič

Ljubljana

Florijanska ulica 14

se priporoča sl. šolskim vodstvom in gg. učiteljem za izvrševanje vseh v knjigoveško stroko spadajočih del.

Velecenj. učiteljstvo opozarjamo na zbirko pesmi, ki so izšle v „Učiteljski tiskarni“. To je lepa Engelbert Ganglova knjiga

„Moje obzorje“,

ki se dobiva po vseh knjigarnah, kakor tudi v „Učiteljski tiskarni“. Cena lično vezani knjigi je 3 K. Po pošti 20 h več.

Naj bi ne bilo učiteljice in ne učitelja, ki bi ne imel v svoji knjižnici te lepe knjige.

Ali ste že član društva „Jubilejska samopomoč“?

Društveniki so lahko učitelji, njihove žene in učiteljice po Kranjskem, Štajerskem, Primorskem in Koroškem. V društvo se sprejemajo le oni, ki še niso stari nad 45 let.

Pri pristopu v društvo se plača pristopnina, ki se ravna po starostnih letih in sicer do 25 let 2 K 50 h, od 25 do 30 let 5 K, od 30 do 35 let 10 K, od 35 do 40 let 15 K, od 40 do 45 let 20 K; poleg tega še 2 K za prvi smrtni slučaj, 2 K letnine, 1 K vpisnine, 30 h upravnine in 20 h poštnine.

Letno se plačuje 30 h upravnine in 2 K za rezervni fond, ki je znašal koncem XII. upravne dobe 8052 K 99 h.

Po društvenikovi smrti izplača načelnništvo takoj zakonittem dedičem tolikokrat po 2 K, kolikor je društvenikov (sedaj 250). Po smrti društvenika plačajo drugi društveniki po 2 K za nadaljni slučaj smrti.

Vsa pojasnila glede pristopa v društvo daje predsednik **IVAN SCHMEIDEK**, učitelj v Krtini, p. Dob.

Kranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“, v Ljubljani,

r. z. z. o. j.

Celkovni račun števil. 12.366.

Zadružnik našega denarnega zavoda postane lahko vsak, kogar sprejme načelstvo. Delež 50 K, se mora takoj polno vplačati. Posebno se priporočajo ti deleži kot osnovne glavnice učiteljskih društev. Deležne vloge se obrestujejo po 5%.

Vstopnine se enkrat za vselej plača 2 K.

Hranilne vloge se sprejemajo od vsacega, ako tudi ni zadružnik. Obrestna mera je 4 1/2%. Obrestovanje se pričinja dvakrat na mesec in sicer: 1. in 16. dne vsacega meseca.

Posojila se dajo le zadružnikom na osebni kredit po jako ugodnih pogojih. Posojila dovoljuje načelstvo. Načelstvene seje so vsako 2. in 4. delavno soboto v mesecu. Zadruga plačuje na željo za svoje dolžnike premije ter tudi posreduje pri zavarovanju.

Vrača se po spodaj navedenih načinih. Vsakdo si lahko izbere način vračila po svoji osebni potrebi in po svoji plačilni zmožnosti.

Vsacih 100 K posojila se vrača po načinu:

mesečnih rokov	rokov	rokov
A v 12 in sicer	11 a 9 K — h,	12. 4 K 73 h
B " 18 " "	17 " 6 " — h,	18. 3 " 56 "
C " 24 " "	23 " 4 " 50 "	24. 4 " — "
D " 38 " "	37 " 3 " — "	38. — " 66 "
E " 46 " "	45 " 2 " 50 "	46. 1 " 81 "
F " 60 " "	59 " 2 " — "	60. — " 70 "
G " 70 " "	69 " 1 " 75 "	70. 1 " 42 "
H " 85 " "	84 " 1 " 50 "	85. 1 " 26 "

Informacije pošilja zadruga vsakomur franco, kdor vpošlje 20 h v pisemskih znamkah. Na prošnje brez vpošiljave navedenih znamk se **ne odgovarja**.

Dopise je naslovljati edino na zadrugo, ne na posamezne člane načelstva. Zadrugi lokal je v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Uradne ure za stranke so izvzemši praznikov vsak četrtek in vsako soboto od 1/2 5. do 1/2 6. ure popoldne.

Slovenska Šolska Matica

ima v svoji zalogi razen razprodanih „Letopisov“, I., II. in III. zv. — še vse do zdaj izišle knjige ter oddaja stalnim članom tudi prejšnje celotne letnike za navadno letnino 4 K; posamezne prejšnje knjige (snopiče itd.) dobivajo člani in učiteljskišniki za polovico prodajalne cene. Nečlani pa plačajo za posamezne prejšnje knjige določeno prodajalno ceno, ki je razvidna v „Pedagoškem Letopisu“.

Posebej je izdala in založila Slovenska Šolska Matica:

1. *A. Črničec: Navodilo k I. zvezku „Računice za obče ljudske šole“*. Cena 1 K.
2. *Spominski list* za učence in učenke, ki dobe Odpustnico. Cena 20 vin.
3. *Kren-Bajželj: Javen telovadni nastop*. Cena 60 vin.
4. *Trunk-Dimnik: Staršem šolske mladine*. Cena 2 vin.

Letnina za Slovensko Šolsko Matico znaša 4 K in se plača meseca januarja vsakega leta.

Najpripravnejša in najlepša darila za otroke

MLADINSKI SPISI,

ki jih je izdalo in založilo

„Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta v Ljubljani“.

Cena vsaki knjigi, ki je lepo vezana in bogato ilustrirana, je s poštnino vred le 1 K 30 vin.

„ZVONČEK“.

List s podobami za slovensko mladino.

Letniki od III. do XVII.

V navadni vezbi 6 K, elegantno vezan 7 K.

Vsi ti spisi se naročajo v „Učiteljski tiskarni“ v Ljubljani in v vsaki knjigotržnici.

Pristopajte kot člani k „Rdečemu križu“!

Učiteljska tiskarna v Ljubljani

reg. zadr. z omejeno zavezo Francišškanska ulica števil. 6

se priporoča slavnim kraj. šolskim svetom in cenj. učiteljstvu v naročilo vseh uradnih šolskih tiskovin po najnovejših vzorcih. V zalogi ima vsakovrstne napise na lepenki, razne mladinske spise, vse poštno tiskovine za šol. uporabo itd. — Priporoča se v natisk uradnih kuvert in pisemskega papirja z napisom in sploh vseh v šol. stroko spadajočih tiskovin. V zalogi vedno: K. Wider, „MOJE PRVO BERILO“.